רבי יהודה נשיאה גזר תליסר תעניות. על שאר פורעניות (ג) ומיהו קאמר ליה רבי אמי דאין מטריחין דהכי נמי משמע דהוה אשאר מיני פורעניות מדמייתי עלה הא דקאמר רבי יוחנן ל"ש אלא לגשמים אבל לשאר מינים וכו':

שיצאה זמנה של רביעה. דזמן רביעה דיורה הוי במרחשון ואלא מרחשון: **שלח** להו ביחידים דמיתו. פירוש וכשומע תפלה תתמרו תפלת (ד) תענית והא דיחיד אומר ותן טל ומטר בברכת השנים אע"ג שמתפלל בעצמו הואיל וזמן לבור הוא אבל בני ניעה הוי יחידים אפי' בתקופת תמוז דריכין למטרא:

הכל לפי השנים. אם צריכים אותה שנה גשמים שהיא שמוצה ואם צריכים גשמים בבני ניעה שואלין ותן טל ומטר בברכת השנים: אור

גזר תלת עשרה תעניית ולא איעני סבר למיגזר טפי אמר ליה ר' אמי הרי אמרו אין מטריחין את הצבור יותר מדאי אמר ר' אבא בריה דרבי חייא בר אבא רבי אמי [6]דעבד לגרמיה הוא דעבד אלא הכי אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן לא שנו אלא לגשמים אבל לשאר מיני פורענויות מתענין והולכין עד שיענו מן השמים תניא נמי הכי כשאמרו שלש וכשאמרו שבע לא אמרו אלא לגשמים [7]אבל לשאר מיני פורענויות מתענין והולכין עד שיענו לימא תיהוי תיובתיה דר' אמי אמר לך רבי אמי תנאי היא דתניא אין גוזרין יותר משלש עשרה תעניות על הצבור לפי שאין מטריחין את הצבור יותר מדאי דברי רבי רשב"ג אומר לא מן השם הוא זה אלא מפני שיצא זמנה של רביעה שלחו ליה בני נינוה לרבי בגון אנן דאפילו בתקופת תמוז בעינן מיטרא היכי נעביד ביחידים דמינן או כרבים דמינן ביחידים דמינן ובשומע תפלה או כרבים דמינן ובברכת השנים [8]שלח להו ביחידים דמיתו ובשומע תפלה מיתיבי אמר רבי יהודה [9]אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרוין על אדמתן אבל בזמן הזה הכל לפי השנים הכל לפי המקומות הכל לפי הזמן אמר ליה מתניתא רמית עליה דרבי רבי תנא הוא ופליג מאי הוי עלה רב נחמן אמר בברכת השנים רב ששת אמר בשומע תפלה והלכתא בשומע תפלה: בשני מטין עם חשיכה ובחמישי כל היום מפני כבוד השבת: איבעיא להו היכי קתני בב' מטין עם חשיכה ובה' כל היום מפני כבוד השבת או דילמא בשני מטין ובחמישי פותחין כל היום כולו תא שמע דתניא [10]בשני מטין עד הערב ובחמישי פותחין כל היום כולו מפני כבוד השבת היו לו שני פתחים פותח אחד ונועל אחד היה לו אצטבא כנגד פתחו פותח כדרכו ואינו חושש: עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן ובבנין ובנטיעה: תנא [11]בבנין בנין של שמחה נטיעה נטיעה של שמחה אי זהו בנין של שמחה זה הבונה בית חתנות לבנו אי זו היא נטיעה של שמחה זה הנוטע [12]אבוורנקי של מלכים: ובשאילת שלום: תנו רבנן [13]חברים אין שאילת שלום ביניהן עמי הארץ ששואלין מחזירין להם בשפה רפה ובכובד ראש [14]והן מתעטפין ויושבין כאבלים וכמנודין בבני אדם הנזופין למקום עד שירחמו עליהם מן השמים [15]אמר ר' אלעזר [16]אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון שנאמר [17]ויאמר ה' אל יהושע קום לך למה זה אתה נופל על פניך ואמר ר' אלעזר אין אדם חשוב רשאי לחגור שק אלא אם כן נענה כיהורם בן אחאב שנאמר [18]ויהי כשמוע המלך את דברי האשה ויקרע את בגדיו והוא עובר על החומה וירא העם והנה השק על בשרו וגו' ואמר ר' אלעזר לא הכל בקריעה ולא הכל בנפילה משה ואהרן בנפילה יהושע וכלב בקריעה משה ואהרן בנפילה דכתיב [19]ויפל משה ואהרן על פניהם יהושע וכלב בקריעה דכתיב [20]ויהושע בן נון וכלב בן יפנה קרעו בגדיהם מתקיף לה ר' זירא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני אי הוה כתיב יהושע כדקאמרת השתא דכתיב ויהושע הא והא עביד ואמר ר' אלעזר לא הכל בקימה ולא הכל בהשתחויה מלכים בקימה ושרים בהשתחויה מלכים בקימה דכתיב [21]כה אמר ה' גואל ישראל קדושו לבזה

מטריחין את הצבור יותר מדאי דברי רבי רשב"ג אומר לא מן השם הוא זה אלא מפני שיצא זמנה של רביעה שלחו ליה בני נינוה לרבי בגון אנן דאפילו בתקופת תמוז בעינן מיטרא היכי נעביד ביחידים דמינן או כרבים דמינן ביחידים דמינן ובשומע תפלה או כרבים דמינן ובברכת השנים [8]שלח להו ביחידים דמיתו ובשומע תפלה מיתיבי אמר רבי יהודה [9]אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרוין על אדמתן אבל בזמן הזה הכל לפי השנים הכל לפי המקומות הכל לפי הזמן אמר ליה מתניתא רמית עליה דרבי רבי תנא הוא ופליג מאי הוי עלה רב נחמן אמר בברכת השנים רב ששת אמר בשומע תפלה והלכתא בשומע תפלה: בשני מטין עם חשיכה ובחמישי כל היום מפני כבוד השבת: איבעיא להו היכי קתני בב' מטין עם חשיכה ובה' כל היום מפני כבוד השבת או דילמא בשני מטין ובחמישי פותחין כל היום כולו תא שמע דתניא [10]בשני מטין עד הערב ובחמישי פותחין כל היום כולו מפני כבוד השבת היו לו שני פתחים פותח אחד ונועל אחד היה לו אצטבא כנגד פתחו פותח כדרכו ואינו חושש: עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן ובבנין ובנטיעה: תנא [11]בבנין בנין של שמחה נטיעה נטיעה של שמחה אי זהו בנין של שמחה זה הבונה בית חתנות לבנו אי זו היא נטיעה של שמחה זה הנוטע [12]אבוורנקי של מלכים: ובשאילת שלום: תנו רבנן [13]חברים אין שאילת שלום ביניהן עמי הארץ ששואלין מחזירין להם בשפה רפה ובכובד ראש [14]והן מתעטפין ויושבין כאבלים וכמנודין בבני אדם הנזופין למקום עד שירחמו עליהם מן השמים [15]אמר ר' אלעזר [16]אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון שנאמר [17]ויאמר ה' אל יהושע קום לך למה זה אתה נופל על פניך אמר ר' אלעזר אין אדם חשוב רשאי לחגור שק אלא אם כן נענה כיהורם בן אחאב שנאמר [18]ויהי כשמוע המלך את דברי האשה ויקרע את בגדיו והוא עובר על החומה וירא העם והנה השק על בשרו וגו' ואמר ר' אלעזר לא הכל בקריעה ולא הכל בנפילה משה ואהרן בנפילה יהושע וכלב בקריעה משה ואהרן בנפילה דכתיב [19]ויפל משה ואהרן על פניהם יהושע וכלב בקריעה דכתיב [20]ויהושע בן נון וכלב בן יפנה קרעו בגדיהם מתקיף לה ר' זירא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני אי הוה כתיב יהושע כדקאמרת השתא דכתיב ויהושע הא והא עביד ואמר ר' אלעזר לא הכל בקימה ולא הכל בהשתחויה מלכים בקימה ושרים בהשתחויה מלכים בקימה דכתיב [21]כה אמר ה' גואל ישראל קדושו לבזה

גזר תליסר תעניתא. כדתמרינן במתניתין (דף טו:) שלש רלשונות ושלש אמלעיות ושבע אחרונות ולשאר פורעניות עביד להו ולא לגשמים: **לגרמיה.** לעצמו דרש שלא אמר אלא לפי שהוא לא היה רולה להתענות: **לא שנו.** דאין גוזרים יותר משלש עשרה: **כשאמרו.** להתענות שלש רלשונות ושלש אמלעיות ושבע אחרונות: **לא מן השם הוא זה.** שאין זה (ו) טעם שאין מניחין בשביל עורה אלא שכבר יצא זמנה של רביעה של יורה שהרי מרחשון עבר על כולן לסוף התעניות שמקצתן היו בכסליו כדקתני מתניתין. ואיכא למשמע מדרבי שמעון דבשאר מיני פורעניות דכל שעתא הוי זמנייהו למיבטלי אפילו עפי גזרין ורבי דאמר אין מטריחין אתמא אכולהו קאמר ואנא דאמרי כרבי: **וכשומע תפלה.** אמרינן לשאילת מטר בימיד השואל לרבו בשומע תפלה דהא דאמרינן שאלה בברכת השנים אפי' בימיד משום דזמן לבור הוא אבל במילתא אחריתי דהוי ליחיד ולא לבור בהכא דבתקופת תמוז אלא זמן שאילת לבור הוא בשומע תפלה הוא דאמרה ליה אלא בברכת השנים כדאמרינן במסכת ע"ז (דף ח.) ובברכות (דף לג.) אם היה לו חולה בתוך ביתו מזכיר עליו בברכת המזונות ולנפוש מוקמינן והלכתא בשומע תפלה כך שמעתי: **אימתי.** הוא סדר תעניות: **בזמן שהשנים כתיקנן.** שהיה קליר בניסן וזריעה במרחשון ואין סדר השנים משתנה: **וישראל שרוין על אדמתן.** שמנהג אדם ישראל בכך: **הכל לפי השנים.** אם צריכה אותה שנה למטר בגון שנה שהוה שלריכה לגשמים הרבה: **לפי המקומות.** כגון ניזוה דאפי' בתקופת תמוז בעו מטרא. לא גרסינן לפי הזמן שלא ידלו עדיין גשמים: [10]**בשני מטין עם חשיכה.** ולא נועלין ולא פותחין הואיל ולאו [11]לכבוד שבת הוא ובחמישי מותרין לפתוח לגמרי מפני כבוד השבת: **מטין.** שלא יהא בני אדם ולטעונו אלא לעת ערב פותחין מקצתן כדי שיהא להם מה לאכול בלילה: **או דילמא.** פותחין כל היום והכי משמע מתניתין בשני מטין ובה' היה פתוח כדרכו כל היום לגמרי מפני כבוד השבת: **אינטבא.** כסא. דהשתא אין התנות פתוחה לרשות הרבים ואם הוא פתוח אינו נלהה כל כך: **פותח כדרכו.** אפי' בשני (ב): ה"ג **תנא בנין בנין של שמחה נטיעה נטיעה של שמחה.** בנין דקתני מתניתין לא בנין הלריך לו אלא בנין הלריך לשמחה דבדבר שמחה ממעטינן: **בית חתנות.** לעשות חופתו: **אבוורנקי של מלכים.** שכך היו נוהגין בשמולד בן למלך היו נוטעין אילן לשמו ויום שממליכין אותו עושין לו כסא ממנו. ליישנא אחרינא אילן גדול המיסך על הארץ לטייל המלך תחתיו ודומה לו בערוכין (דף כה:) הוא אבוורנקא דהוה ליה לרש גלותא בבבל: **של מלכים.** דרך מלכים נוטעין אותו לגל הוא נוטעו כמו בן לגל היא הוא נטיעה של שמחה: **ששאל בשלום.** תלמיד חכם מחזיר לו משום איבה ובספה רפה: **אבל ומנודה חייבין בעטיפה.** כדכתיב ועל ספס יעטה (מועד קטן (דף טו.)): **רשאי ליפול על פניו.** לבזות עלמו בפני הלבור שאם לא יענה יתרפוהו כך שמעתי. אלא אם כן יודעין בו שהוא תשוב ביהושע שאמר לו הקב"ה קום לך למה זה אתה נופל על פניך: **אלא אם כן נענה.** שידעין הן שנענה ביהוס. יהוס רשע היה אלא שהתענה על עון עצמו שהיה בימיו ושני רשעה כבר עבר. אלא היה להם לגזור ביום שני שבשבט, וכבר עבר מקצת שבט, ובר"ח כבר יצא זמן רביעה וכבר יצאו רוב גשמי שנה. דלהכי הוי אמר [19](באחד) בשבט ר"ה לאילן דכבר יצאו רוב גשמי שנה. כיחידים דמין ובשומע תפלה. ישואלים מטר כיחיד ששואל צרכיו בשומע תפלה. א"ר יהודה אימתי. סדר כל אילו התעניות. **הכל לפי השנים.** רשנה שתונה צריכה לרוב גשמים, ושאינה שתונה אינה צריכה גשמים מרובים. **הכל לפי המקומות.** כגון ניזוה שואלין הגשמים [בתקופת תמוז], ומדקילל הכי ש"מ דשואלין

מתענין יותר מי"ג, ודאי מתענין יותר מי"ג) כבר יצאה זמנה של רביעה, דבר"ח כסלו [מתחילין להתענות, ואין גוזרין בתחילה תעניה על הציבור אלא בשני, ועכשיו נימא דראש חדש כסלו הוה ביום ראשון, וגזרו תענית בשני ובחמישי ושני דהיינו ט"ו יום בכסלו, ומתחיל השניות בשני וחמישי ושני, הרי כבר יצא כל כסלו, ועכשיו בר"ח טבת מתחילין הן תעניות חמישי ושני בכל שבט, הרי יצאו כו' תעניות ג' שבועות, וגוזרין (ובשביעי) השביעי ביום שני בשבוע רביעי, הרי יצא כל טבת י"ג תעניות, ואם היו גוזרין עוד תעניות לא היו יכולין לגזור בשבת, דאין גוזרין בתחלה אלא ביום שני, ושני דשבת כבר עבר, אלא היה להם לגזור ביום שני שבשבט, וכבר עבר מקצת שבט, ובר"ח כבר יצא זמן רביעה וכבר יצאו רוב גשמי שנה, דלהכי הוי אמר [19](באחד) בשבט ר"ה לאילן דכבר יצאו רוב גשמי שנה. כיחידים דמין ובשומע תפלה. ישואלים מטר כיחיד ששואל צרכיו בשומע תפלה. א"ר יהודה אימתי. סדר כל אילו התעניות. **הכל לפי השנים.** רשנה שתונה צריכה לרוב גשמים, ושאינה שתונה אינה צריכה גשמים מרובים. **הכל לפי המקומות.** כגון ניזוה שואלין הגשמים [בתקופת תמוז], ומדקילל הכי ש"מ דשואלין

ב) גזר. **מטין עם חשיכה.** לא נועלין ולא פותחין, לא נועלין משום בני כפרים שבאין להספיק מים ומזון לאחיהם שבכרכין. ולא פותחין הואיל ולאחיהם שבכרכין. ולא פותחין הואיל ולאו [11]לכבוד שבת הוא. **ובחמישי מותרין.** יש לו שני **פתחים.** בשני, פותח אחד לגמרי הואיל ונועל אחד. ואם אין לו אלא פתח אחד ולפניו אצטבה, פותח [12]ונועל) כדרכו לגמרי אפילו בשני, הואיל ויש לפניו איצטבא דיש היכר. ה"ג, **תנא בנין בנין של שמחה.** כלומר, הא דקתני ממעטין בבנין היינו בבנין של שמחה. ג) שכשנולד בן נוטעין אילן אחר לשמו, וכשמעמידין אותו לסלך עושין ממנו כסא מלכות. ומצא לן דיהושע נענה, דכתיב ויאמר ה' אל יהושע וגו'. ויהושע, ר' מוסיף על ענין ראשון, דהא והא עבד, בנפילה כמשה ובקריעה. **לא הכל בקימה.** כלומר לעתיד לבוא שעומדין בגגד ישראל.

ד) אלו ל"ל אחר כשנגו אבל ל"ע דא"כ שנה משנתו ככ"ם ואמסר ל"ל ט"ו כשנגו ול"ש. ה) אלו ל"ל ונעשה הייני נטיעה של שמחה כגון אבוורנקי וכו'

מסורת הש"ס

ו) [ברכות מח. וש"נ], ז) מגילה ב. ע"ש. ח) מגילה ה., ד) [כי הטעיף אבוורנקי], ט) מי"ק טו., י) מגילה כב., יא) [ויבוכו זה שייך לעבל במשנה יב.], יב) ולאי לכבוד שבת הוא לא מטין כל היום שיהלו בני אדם ויצטערו אלא לעת ערב כל"ל וכל זה עד לאכול בלילה הוא דיבור אחר., יג) [ויקרא יג.], יד) [ל"ל נטפלה].

תורה אור השלם

1. ויאמר יי אל יהושע קום לך למה זה אתה נפל על פניך: יהושע ז י
2. ויהי בשמע המולך את דברי האשה ויקרע את בגדיו והוא עבר על החומה וירא העם והנה השק על בשרו: מלכים ב ו ל
3. ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל: במדבר יד ה
4. ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם:
במדבר יד ו
5. כה אמר יי גאל ישראל קדושו לבזה נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו למען יי אשר נאמן קדוש ישראל ויבחרך:
ישעיהו מט ז

הגהות הב"ח

(א) ר"ש"י ד"ה לא מן השם וכו' אלין זה הטעם: (ב) ר"ה פותח כדרכו אפילו בשני מה"ד הלא קציר חטים וגו' ודעו וראו כי רעתכם רבה אלמא דאמר סימן קללה הוי הכ"ד. וכ"כ זהו פי' לפוף המשנה דלעיל בדף יב ע"ב: (ג) יומ' ד"ה ר' יהודה מי' אאר מורענות ואהא קאמר ליה מי' והכי נמי משמע: (ד) ר"ה אלא מי' תתמרו תפלת מטר ויהיה דיחיד אומר מי' היו יחידים דאפילו בתקופת תמוז:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אבל ומנודה רבינו ז"ל שם יעבה. תמוה לי הא הן הרא בתמורה כתיב ואבל נשקה לן נמי"ק מדאמרב ליתקבל לא תעשה ע"ש הא אחר נרין עשוק. ומעידה לא מייתי קרא כלל והוא מיעבא אלא אמשיעא שם ועש"נ:

רבינו גרשום

רב אמי. דאמר אין מתענין יותר מי"ג, **לגרמיה עבד** לא הוה בהלכה. **לא שנו.** שאין מטריחין יותר מדאי, אלא לגשמים. אבל לשאר פורעניות מתענין והולכין עד שיענו, והאי דר' יהודה נשיאה שאר מיני פורעניות הוה. שאין מטריחין את הצבור יותר מדאי דברי רבי. אפילו בשאר מיני פורעניות, ור' אמי דאמר כר' **לא** מן השם הוא זה. כלומר, לאו ולהכי היא דבשאר מיני פורעניות אין מטריחין יותר מי"ג, אלא לגשמים אין

מוסף רש"י

בבנין. בנין המור כלן שאמרין. בנין של שמחה. שטהנין עצמן כמיפין וכאבלים (מגילה ה.). **נטיעה.** האמורה כלן, נטיעה של שמחה. כגון אבוורנקי, אילן שלוי נאה כגון אילן שטיפסין אותו על גני כלוכות ויתדות והמלכים אוכלין תחתיו בימות המחה ומתעדנין בה בימי שמחות, ומכין בית חתנות לבני כסאות אשה לבני הרחמון היה בוחה לו בית ועושה לו חופה בתוכו שם. **אלא אם כן נענה** כיהושע בן נון. כלומר אל"כ נטות כמעטין שהוא נענה נתפלנו (מגילה כב.).

הדרן עלך מאימתי

רבינו חננאל

הא דא"ר אמי אין מטריחין על הצבור יותר מדאי, ואמרינן לגרמיה הוא דעביד, כלומר לא היה יכול להתענות ובשבילי עצמו (אמר) אין מטריחין. דתניא כשאמרו י"ג תעניות לפי שאין מטריחין על הצבור, לא אמרו אלא לגשמים בלבד. אבל לשאר מיני פורעניות מתענין והולכין עד שיענו. ומשני ר' אמי תנאי היא, דתניא אין גוזרין על הצבור יותר מי"ג תעניות לפי שאין מטריחין על הצבור יותר מדאי דברי (רבי). רבן שמעון בן גמליאל אומר לא מן השם הוא זה, אלא מפני שיצא ומנה של רביעה. בני ניעוה בעי מר, אנן דאפילו בתקופת תמוז בעינן מיטרא, אנה נזכיר ותן טל ומטר, בברכת השנים, או בשומע תפלה ביחיד ששואל צרכיו בשומע תפלה. אמר להו בשומע תפלה ביחידים. יאותבינן עליה, א"ר יהודה אימתי שואלין את הגשמים בפרקים הללו, בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרוין על אדמתם, אבל בזמן הזה הכל לפי השנים הכל לפי המקומות הכל לפי הזמן, ושאיא לרבי. ודחיי, רבי תנא יחולק על התנאים. מאי הוה עלה. ואסיקנא, רב ששת אמר בשומע תפלה וקיימא לן כוותיה, ותוב לגבי איסורא דילכתא כרב ששת וזו איסורא הוא. פיסקא. בשני מטין עם חשכה. ומיבעיא לן ובשבטא מהתניא. דתניא בשני מטין לעת ערב ובחמישי פותחין כל היום כשני כבוד השבת, היו לו שני פתחים פותח אחד ונועל (אחד). היתה לו אצטבא כנגד פתחו פותח ונועל כדרכו ואינו חושש. עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן ובבנין ובנטיעה. ומאי הוה עלה. ואסיקנא, רב ששת אמר בשומע תפלה וקיימא לן כוותיה, ותוב לגבי איסורא דילכתא כרב ששת וזו איסורא הוא. פיסקא. בשני מטין עם חשכה. ומיבעיא לן ובשבטא מהתניא. דתניא בשני מטין לעת ערב ובחמישי פותחין כל היום כשני כבוד השבת, היו לו שני פתחים פותח אחד ונועל (אחד). היתה לו אצטבא כנגד פתחו פותח ונועל כדרכו ואינו חושש. עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן ובבנין ובנטיעה. ומאי הוה עלה. ואסיקנא, רב ששת אמר בשומע תפלה וקיימא לן כוותיה, ותוב לגבי איסורא דילכתא כרב ששת וזו איסורא הוא. פיסקא. בשני מטין עם חשכה. ומיבעיא לן ובשבטא מהתניא. דתניא בשני מטין לעת ערב ובחמישי פותחין כל היום כשני כבוד השבת, היו לו שני פתחים פותח אחד ונועל (אחד). היתה לו אצטבא כנגד פתחו פותח ונועל כדרכו ואינו חושש. ומצא לן דיהושע נענה, דכתיב ויאמר ה' אל יהושע וגו'. ויהושע, ר' מוסיף על ענין ראשון, דהא והא עבד, בנפילה כמשה ובקריעה. **לא הכל בקימה.** כלומר לעתיד לבוא שעומדין בגגד ישראל. מלכים בקימה שרים בהשתחויה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com